

СПІВВІДНОШЕННЯ КОНЦЕПТУ І СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ

Розглянуто проблему визначення художнього концепту в сучасній лінгвокогнітології, проаналізовано співвідношення

понять. Ключові слова: концепт, слово, значення, образ, символ, художня дефініція.

У сучасній науковій думці і понині не існує єдиної дефініції терміна «концепт». Це значною мірою зумовлене тим, що, як складний мовно-культурний феномен, він перебуває в тісних взаємозв'язках з іншими поняттями, які потребують пояснення в кожному окремому випадку. Метою статті є простежити

взаємозв'язки концепту з дотичними до нього термінами – «поняттям», «словом», «значенням», «образом», «символом» тощо, щоб краще пізнати природу самого концепту, визначити його специфіку.

Питання співвідношення «концепту» і «поняття» є одним із найважливіших у сучасних філософсько-лінгвокогнітивних пошуках (О. Кубрякова, С. Степанов, В. Ужченко, К. Голобородько та ін.). Передусім зв'язок між ними вбачають у подібності їх внутрішньої форми. Практично тотожними ці терміни вважають А. Бабушкін, Р. Павільоніс, М. Нікітін («Концепти – основна форма здійснення понятійного мислення, ... понятійний інвентар» (О. Худяков). С. Воркачов тлумачить їх як синонімічні, а В. Дем'янков – як дублетні.

Рис. 1. Концепт і поняття

Проте частіше науковці намагаються розмежувати їх. Поняття є синтезом логічних, гносеологічних і когнітивних аспектів; розуміння ж концепту формується на підставі включення в нього уявлень, образів, у тому числі понять [18, 143]. Концепт і поняття – терміни різних наук: поняття використовується в логіці, філософії, а концепт – у математичній логіці, але закріпився також у науці про культуру, культурології [26, 42]. Ю. Степанов наголошує, що, «на відміну від понять, концепти не тільки мисляться, вони переживаються», «вони – предмет емоцій, симпатій та антипатій, а інколи й зіткнень» [26, 43].

«Поняття моделюється на основі повсякденного досвіду методами звичайної формальної логіки; концепт – засобами наукового аналізу і в межах суворіших логічних побудов» – вважає А. Соломоник. Концепт як поняття категорія, на відміну від власне поняття, є прерогативою не

самої філософії, а радше лінгвософії. Якщо за поняттям стоїть реалія, речова субстанція, то за концептом – не лише предметна віднесеність, предметний смисл, але й слово – ім'я реалії, слово-знак як певна інтелектуально осмислена сутність, як субстанція значуща, або знак смислу. Поняття зазвичай утілюється в найближчому значенні слова. Концепт – це й зміст поняття, й культурний смисл (а частіше комплекс смислів) слова, навіяний реалією [12, 10].

Вважається, що архітектоніка концепту як структурно-сислового утворення складніша, ніж архітектоніка поняття (М. Нікітін). Генезис концепту інший. Його виникнення пов'язане вже з науковими методами аналізу явищ, а саме – з порівнянням, дедукцією й узагальненням зазвичай великої кількості різноманітного матеріалу [29, 262]. Детально розробляючи питання про межі між термінами «концепт» і «поняття», О. Ясіновська вказує, що категорія концепту є величиною похідною від поняття: перше визначається через друге, ґрунтується на ньому і, враховуючи генетично близькі та пов'язані між собою поняття, включає їх в ієрархії, які розвиваються від конкретного до абстрактного. Отже, концепт є вищим ступенем абстрактності [29, 265].

Поняття як складник концепту розглядає О. Селіванова. Зміст концепту включає в себе зміст наївного поняття, але не вичерпується ним, оскільки охоплює всю множину конотативних елементів імені, які виявляються в його сполучуваності (Л. Чернейко).

Концепт – важлива одиниця ментального рівня якій властива національна специфіка, – стверджує Т. Вільчинська. Поняття, за її словами, характеризується всезагальністю [7, 44]. Погоджуємося і з думкою В. Маслової, що між поняттями і концептами немає чіткої межі, за певних умов поняття переходять у концепти [23, 29], а також вважаємо, що концептами можуть бути не всі поняття, а лише найбільш складні і важливі з них.

Часто представництво концепту в мові приписують слову [25, 28]. Питанням співвідношення концепту і слова займався багато науковців (Л. Грузберг, М. Алефіренко, Н. Мех, С. Воркачов, В. Левицький, М. Скаб та ін).

Самеслово і словосполучення є основними формами вираження концепту вважає М. Алефіренко.

«Концепт може бути вербалізований окремими словами та словосполученнями, фразеологічними одиницями, реченнями та цілими текстами», – зауважує Н. Мех. Причому концепт динамічний, а слово статичне.

На думку З. Попової і Й. Стерніна, було б неправильно говорити «концепт дерево» або «концепт дерева», доцільнішим є: концепт, репрезентований у мові словом *дерево*, представлений у системі мови словом *дерево*, вербалізований словом *дерево* т. под. [24, 41].

Л. Грузберг указує на такі відмінності між концептом і словом: 1) внутрішній зміст слова – це його семантика плюс конотації (тобто сукупність сем і лексико-семантичних варіантів плюс експресивна /

емоційна / стилістична забарвленість, оцінність і т. ін.), а внутрішній зміст концепту – це своєрідна сукупність смислів, організація яких суттєво відрізняється від структурації сем і лексико-семантичних варіантів слова; 2) концепт характеризує антиномічність, де під антиномією автор традиційно розуміє сполучення двох взаємосуперечливих суджень про той самий об'єкт, кожне з яких істинне щодо цього об'єкта і кожне з яких допускає однаково переконливе логічне обґрунтування; 3) у формуванні концептів досить вагомою є роль нехарактерного для слова суб'єктивного начала; суб'єктивний чинник є одним з імпульсів зміни (руху) концепту і зумовлює більшу його динамічність порівняно зі словом [8, 58-60].

М. Скаб, посилаючись на С. Воркачова, зазначає, що загалом «концепт можна було б співвіднести з кореневою морфемою, яка складає основу словотвірного гнізда, але тоді він залишиться без імені» [25, 28].

З. Попова та Й. Стернін порівнюють слово з умикачем, що «вмикає» концепт в нашій свідомості, активізуючи й «запускаючи» його в процес мислення [24, 79].

Наголошуючи на взаємозв'язках концепту і слова, В. Жайворонок, Л. Синельникова використовують навіть відповідний термін «слово-концепт». У роботі схиляємося до думки, що слово – це один із мовних репрезентантів концепту, а тому ототожнювати концепт і слово не слід.

Проблема співвідношення концепту і значення ґрунтовно висвітлена в наукових розвідках таких лінгвістів, як З. Попова, Й. Стернін, В. Маслова, С. Воркачов, А. Хороленко, О. Худяков, Л. Чернейко, О. Бабаєва, О. Селіверстова, І. Мельчук та ін.

Уже класичним стало твердження З. Попової, Й. Стерніна про те, що концепт – одиниця концептосфери, а значення – одиниця семантичного простору мови. Значення – елемент мовної свідомості, концепт – когнітивної. Концепт і значення – однаковою мірою явища розумової, когнітивної природи. Значення є частиною концепту як розумової одиниці, закріпленої мовним знаком із метою комунікації [24, 19]. Концепт як узагальнене, абстрактне знання про дійсність виступає своєрідною «робочою формулою» у процесі пізнання дійсності за допомогою мови, вважає Н. Таценко, наголошуючи також, що концепт не тотожний значенню, він опосередковує зв'язок знака з предметом, який він позначає. Л. Буянова, вслід за Дж. Лайонзом, навпаки, ототожнює концепт зі значенням. Натомість Е. Шелестюк зауважує, що всяке значення є концептом, але не кожен концепт є значенням, мотивуючи це тим, що в значеннях фіксується концепт у такому вигляді, в якому він знаходиться в конкретний момент своєї еволюції (Р. Келлер). Для кваліфікації значень науковці використовують терміни «значення», «десигнат», «семема», а для концептів – «денотат», «смысл», «концепт» [24, 91].

Зв'язок між концептом і значенням як двобічний кваліфікує О. Цапок, спираючись при цьому на твердження Д. Лихачова, що на ментальному рівні концепт стосовно значення виконує функцію його заміщення і виступає своєрідним «алгебраїчним вираженням» значення [22, 4]. З іншого боку, отримуючи мовну репрезентацію, він стає актуальним смислом слова, який є «однією з можливих актуалізацій значення в конкретному комунікативному акті» (Й. Стернін).

І концепт, і значення засвідчують наслідки пізнання дійсності свідомістю людини. Когнітивні ознаки, що визначають зміст концепту, відображають певні явища реальної дійсності. Значення слова також має когнітивний характер – воно складається із сем, що репрезентують ці когнітивні ознаки. Отже, концепт – це продукт когнітивної свідомості людини, значення – продукт мовної свідомості [24, 92].

Рис. 3. Концепт і значення

Нагромадження різних семантичних конотацій, які характеризують концепт у художньому тексті, забезпечує цілеспрямоване створення образу, що підтверджує думку науковців про втілення концептів у літературній практиці в художніх образах, символах, метафорах [7, 52-53]. На співвіднесеність художнього образу і художнього індивідуально-авторського концепту звертає увагу Л. Буянова: «Лише художній концепт є ніби заміщувачем художнього образу». За словами

Щодо співвідношення цих двох категорій, то нам імпонує думка Л. Лисиченко, яка взаємозв'язки між концептом, поняттям і значенням характеризує так: «Відповідають різним рівням картини світу, що й зумовлює різницю між ними». Концепт є одиницею домовної (психоментальної) картини світу, поняття – це прерогатива концептуальної (логічної) картини світу, що ж до значення слова, то воно є атрибутом мовної (власне лінгвальної) картини [21, 39].

Не розв'язаною залишається проблема співвідношення концепту й образу. Хоча термін «образ» вивчається давно, проте й понині немає чіткого формулювання цього поняття в літературознавстві й мовознавстві («мовний образ»).

Вважають, що будь-який концепт – це «образ, виражений у мові» (М. Піменова) або що «естетична своєрідність образу створюється поняттям (концептом)» (О. Фрейденберг). На думку В. Маслової, образ – «це наочне уявлення про якийсь факт, вияв реального чи придуманого світу; поетичний образ виражається в художній формі, причому більшість рис такого образу внесені його творцем, домислені, ґрунтуються на асоціаціях» [23, 63].

Рис. 4. Концепт і образ

У. Карпенко-Іванової, концепт створює, а художній образ створюваний... Авторський концепт і є художнім образом.

Необхідно вказати на те, що дослідження концептосфери на матеріалі поетичної мови насамперед передбачає ґрунтовний, всебічний розгляд художніх авторських концептів, які акумулюють духовне кредо, ідейний стрижень творчості того чи іншого письменника і які з огляду на сферу вживання нерідко

визначають як концепти-образи (Л. Буянова, Т. Вільчинська, А. Усачова та ін.). Сакрально-хтонічні

концепти, що стали об'єктом розгляду у драматичній поетичній авторській мові, також подекуди називаємо концептами-образами.

По-різному тлумачать і взаємозв'язки концепту і символу. Значною мірою це можна пояснити природою самого символу, яка розкривається, як зазначає В. Кононенко, через ступеневу ієрархію: слово – образ – символ – смисл – концепт [17, 175].

Концепт і символ – категорії, що знаходяться в площині одного виміру, якщо розглядати їх з одних і тих же загальнотеоретичних позицій. Питання про їх взаємозв'язки є предметом наукових студій таких мовознавців, як В. Кононенко, Н. Слухай, Г. Сlishкін, Н. Шабанова, Н. Афанасьєва, І. Тарасова та ін. У тлумаченні цих сутностей більшість дослідників наголошує на етнічному та національному компонентах, що істотно позначаються не лише на окресленні смислу, а й на співвідношенні цих категоріальних одиниць. Концепти та символи не існують ізольовано; вони утворюють групи, символічні композиції, що можуть розгортатися в часі і просторі. Найбільш типові (частіше архетипні) символи якраз і народилися внаслідок первісних вірувань. Міфологічну природу концепту досліджують Н. Слухай і В. Кононенко, зауважуючи, що за вербально позначеним символом вимальовується концептуальний смисл [17, 150]. В. Кононенко зупиняється, зокрема, на взаємозв'язках концепту й символічного образу. Дослідник звертає увагу на те, що процеси осмислення культурного концепту в символізованих образах простежуються за умов реалізації нарративного задуму втілити концептуальний підхід в системі образів, які підіймаються до рівня носія ідей, постулатів вищого гатунку. Зв'язок таких образів-ідей із концептуальним баченням світу може бути більш або менш прозорий, але шлях від образу до вербалізованого символу, а від нього до концепту свідомо чи несвідомо закодований автором мистецького твору [17, 172].

У тлумаченні понять «концепт» і «символ» загалом є чимало спільних ознак: обидва вони характеризуються відносною полісемантичністю вкладеного в них смислу, певною розмитістю; на мовленнєвому рівні супроводжуються широким набором конотацій, емотивних супроводів, аксіологічних уявлень. Щодо відмінностей між концептом й символом у плані дихотомії «абстрактне-конкретне», то навряд чи виправдана категоричність подібних тверджень, хоча підстави для них є [17, 174].

Існують погляди, згідно з якими символ розглядають як особливий різновид концепту (Н. Афанасьєва). В. Кононенко, звертаючи увагу на проблему ототожнення концепту і символу, зазначає, що при такому підході їхня відмінність узагалі зникає й твердження про «втілення концепту в символі» втрачає реальний сенс. Мабуть, доцільно зауважити, що «злиття» концепту й символу в одну «міфологему» стає можливим лише в специфічних умовах міфологізації образу [17, 176]. Проте за умови іншого розуміння символу, а саме як вербалізованої когнітивної структури, концепт і символ будуть розглядатися як різнорівневі категорії.

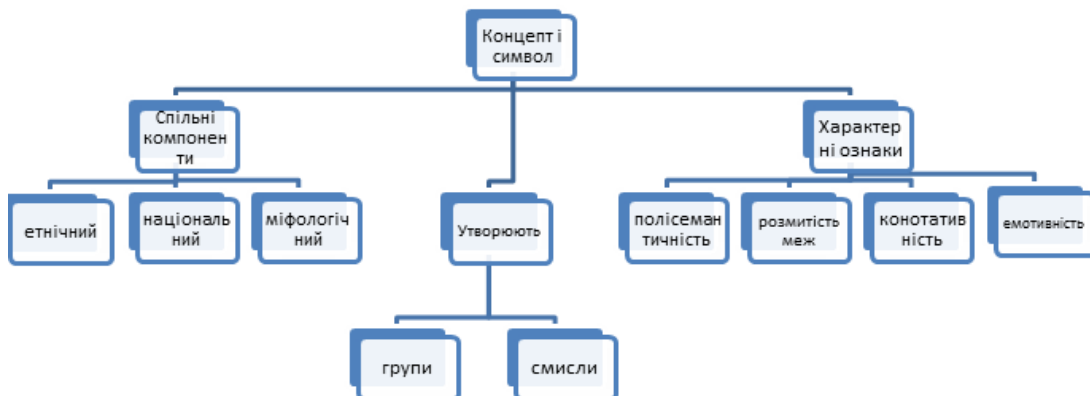

Рис. 5. Концепт і символ

Отже, якщо концепт втілюється і в слові, і в образі, і в матеріальному предметі, тобто передбачає асоціативне нашарування культурних смислів на основне (словникове) значення [11, 26], то словесний (мовний) символ, якщо, звичайно, він достатньо репрезентований через систему усвідомлених «переходів», забезпечує реалізацію всіх трьох форм втілення концепту, бо є і словом, і образом, і здебільшого номінованим матеріальним предметом (а в позамовній дійсності – тим самим предметом) [17, 178]. Л. Семейн, зважаючи на запропоновану І. Тарасовою шарувату модель концепту, розглядає символ як одну з його експлікацій, що містить у своєму складі символічний шар. У роботі поділяємо думку В. Зусмана, що концепт і символ у літературі накладаються один на одного.

Краще пізнати мовно-ментальну природу концепту можна, зіставивши його з іншими когнітивними поняттями. До важливих чинників формування концептосфери мови, які часто співвідносяться з концептом, належать гештальт і фрейм. Термін «гештальт» М. Алефіренко тлумачить як образно-цілісну структуру, що сфокусувала в собі всю багатоманітність чуттєвих та раціональних елементів денотативної відображуваної ситуації (він і цілісний, і аналізований (членований) водночас, складається з частин, але не зводиться до їх сукупності) [1, 193]. Лінгвістичні гештальти – гіпотетичні універсальні структури, що вписують мову в загальний контекст свідомості людини, відтворюють її взаємодію з іншими когнітивними процесами свідомості (І. Штерн). Гештальти – це «цілісні змістові одиниці, що співвідносяться зі знаннями про світ і референційно вводять у цей світ» [19, 316].

Гештальт і концепт можуть використовуватися як терміни-синоніми, проте вони відрізняються своїм призначенням: концепти виконують пізнавальну функцію, функцію структурування та збереження знань про світ і є найбільш значущими при культурному і когнітивному аналізах мовних явищ. Теорія гештальтів покликана описати та обґрунтувати нову парадигму лінгвістичного моделювання, співвідношення глибинних та поверхневих форм мислення, а тому більш плідною вона виявляється у сфері генеративної, або породжувальної граматики, для створення моделей мовної поведінки у штучному інтелекті, а також у межах когнітивної граматики [20, 75]. Гештальт становить собою концептуальну структуру, цілісний образ як найвищий рівень абстракції, тобто недискретне, неструктуроване знання [3, 36-38; 13, 7-15].

Під терміном «фрейм» розуміють статичний мисленневий образ [25, 49]; «структуру даних, що репрезентують стереотипну ситуацію», становлять «слоти» (позиції, комірки), які в процесі пізнання об'єкта повинні бути заповнені відповідними прикладами (М. Мінський); структуру знань про певний фрагмент людського досвіду (І. Кобозева), які можуть бути структурованими у формі епізоду, сцени, сценарію [23, 36].

Ф. Бацевич визначає фрейм як «структуру, що репрезентує стереотипні ситуації у свідомості людини і призначена для ідентифікації нової ситуації, що ґрунтується на такому ситуативному шаблоні» [2, 342]. М. Алефіренко виділяє ще фрейм-структуру (мислимий у цілісності багатокomпонентний концепт, який відображає клішовані ситуації в сукупності відповідних стандартних знань, об'ємних уявлень і всіх стійких асоціацій) [25, 48-49].

Багато концептів згорнуті у фрейм – загальну модель організації культурного знання навколо так званого концепту [23, 36]. Проте фрейм все-таки не збігається з концептом. Фрейм репрезентує підхід до вивчення інформації, що зберігається у пам'яті, структурує її, конкретизуючи за ступенем розгортання фрейму. На противагу цьому, концепт визначають як значущу інформацію, що зберігається в індивідуальній або колективній свідомості і наділена певною цінністю, інакше кажучи, інформацію, яка переживається [3, 36-38; 13, 7-15].

На відміну від стереотипу, концепту не властиві односторонність чи схематичність, хоча, з іншого боку, стереотип, як і концепт, співвідноситься з образом. Стереотип – це когнітивно-психологічне утворення, схематизований і односторонній образ явища, людини, речі тощо, суб'єктивне поняття поточного мислення і мовлення, невід'ємна складова мовної картини світу певного етносу [2, 339].

Учені пропонують зняти протиставлення між стереотипом і концептом у такий спосіб: 1) концепт містить мовні знання, а стереотип – це образ-уявлення його вербальній оболонці; 2) концепт – це поняття більш абстрактногорівня, стереотипконкретнішим; 3) концепт виступає феноменом парадигматичного плану, тобто він співвідноситься із системою ментальних утворень, а стереотип функціональний, він виявляється в комунікативній поведінці; 4) концепт зберігається у формі гештальтів та пропозицій, а стереотип – у формі фрейм-структур [13, 25].

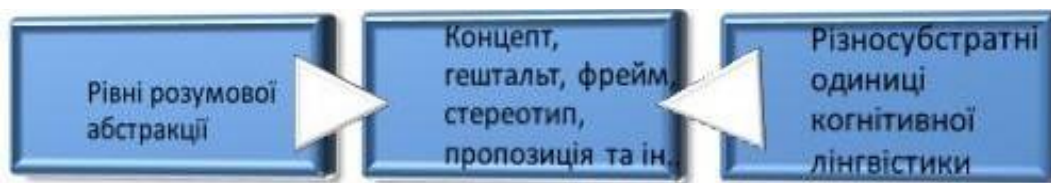

Рис. 6. Концепт і гештальт, фрейм, стереотип, пропозиція та ін.

Найближчими до стереотипів М. Шведова вважає культурні концепти. Обидва вони належать до сфери національної культури і є частиною мовної картини світу. Мовні прояви стереотипів і культурних концептів неможливо розрізнити за формальною ознакою: вираженням стереотипу, як і концепту, можуть стати будь-які знакові мовні одиниці. Проте, на відміну від культурних концептів, стереотипи становлять собою саме традиційні, усталені форми вираження певних значень, які стали нормативними. У мові стереотип, очевидно, дуже близький до мовної норми: знання усталених стереотипів необхідне всім носіям мови для повноцінної комунікації [28, 2]. Порівняно з концептом, що визначається як оперативна одиниця мислення, квант структурованого знання, що належить до суспільного (індивідуального) культурного досвіду й характеризується історичною мінливістю, образний стереотип – це історично закріплений умовний образ, що існує у свідомості як стабільний знак («картинка») певного явища й належить до суспільної та мовної норми (оскільки для повноцінної комунікації в межах певного соціуму й певної мови знання відповідних стереотипів є обов'язковим і необхідним) [28, 3].

У наукових дослідженнях звертають увагу також на співвідношення термінів «концепт» і «пропозиція». На думку Ж. Краснобаєвої-Чорної, тільки не розрізняючи концепт і пропозицію, можна припускати існування наукових концептів і розглядати пропозицію як справжній інтенціонал; філософський же концепт при цьому найчастіше виникає просто як пропозиція, позбавлена змісту. Концепт – це не пропозиція, і пропозиція ніколи не буває інтенціоналом [20, 68-69].

Опис процесу з його найважливішими етапами – це сценарій. Він реалізується в ході інтерпретації тексту. Скрипт – «очікування того, що в прогнозованій ситуації повинне відбутися далі» і що «дасть змогу зрозуміти не тільки реальну або описувану ситуацію, але й детальний план поведінки, яка пропонується в цій ситуації» [23, 47].

А. Хороленко подає такі визначення вказаних тут понять: 1) гештальт– це комплексна, цілісна функціональна структура, що впорядковує різноманіття окремих явищ у свідомості: школа, любов та ін.; 2) фрейм– осмислений у цілісності його складових частин багатокомпонентний концепт, об'ємна вистава, деяка сукупність: магазин, стадіон, лікарня й ін.; 3) сценарій – послідовність епізодів у часі: відвідування ресторану, поїздка в інше місто, бійка, екскурсія; 4) схема – концепт, представлений деякою узагальненою просторово-графічною або контурною схемою: схематичний образ людини, дерева й т. под. [27, 57].

Як різні вияви концепту подані нижче структури тлумачить В. Маслова: *мені радісно*(фрейм), *я радію*(сценарій), *радувати*(схема), *застрибати від радості* (картина) [23, 18]. Подібні думки висловлюють і М. Болдырев та Н. Венжинович. Як бачимо, попри те, що зближує відповідні поняття, вони помітно різняться між собою.

У межах нашого дослідження, виконаного на матеріалі художніх текстів, актуалізуються також зв'язки концепту з художньою дефініцією та ключовими словами. Когнітивісти наголошують на проблемі співвідношення термінопонять «концепт» – «художня дефініція», оскільки останнє виступає одним із джерел формування культурних концептів (Л. Грузберг, Ж. Краснобаєва-Чорна).

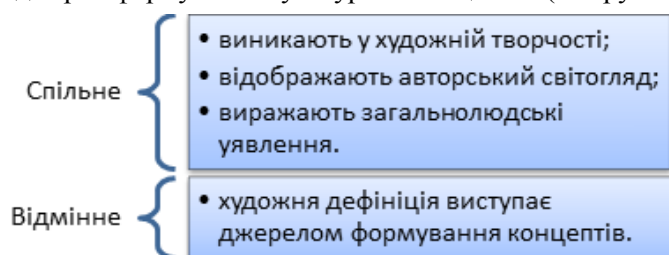

Рис. 7. Художня дефініція і концепт

Термін «художня дефініція» вживається на позначення тлумачення одного поняття чи явища через співвіднесення з іншим і виникає та функціонує у сфері художньої творчості; це акт і факт творчості. У момент свого виникнення вона, як правило, виступає результатом творчості індивіда, авторським твором і тому характеризується суб'єктивністю, відображає авторський світогляд, індивідуально-особистісні пріоритети та художній потенціал творця, оригінальність погляду, нестандартність мислення, парадоксальність

асоціацій, зіставлень. Проте, незважаючи на глибоку індивідуалізованість, художні дефініції експлікують загальнолюдські уявлення про певні явища, що зближує їх із концептами [20, 77-78].

Художня дефініція протиставляється науковій. Саме першу з них Л. Грузберг називає рушієм багатьох актів та процесів у сфері словесної творчості, а також вказує на те, що зміна «питомої ваги» художньої дефініції в суспільній свідомості здатна змінити смислову структуру концепту [9, 15].

Рис. 8. Концепти і ключові слова

Корелюють із концептами також ключові слова (А. Вежбицька, В. Телія, О. Ростова, Л. Синельникова, М. Цветкова, О. Шмельов). На думку А. Вежбицької, ключові слова – особливо важливі і показові для окремо взятої культури центральні точки, навколо яких організуються помітні ділянки культури [4, 283]. Лише концепти, представлені вербально, виступають «ключовими словами» відповідної мови і культури. У них закодовані певні способи концептуалізації світу (М. Цветкова). Через ключові слова, за якими стоять ключові ідеї – сукупність уявлень про влаштування світу, що сприймаються мовцями як зрозумілі, самоочевидні, моделює картину світу О. Шмельов.

Т. Вільчинська, зважаючи на відчутну контекстуальну залежність ключових слів, дотримується думки, що їх ототожнення з концептами виглядає недостатньо умотивованим, та вважає найближчим до концепту термін «ключовий концепт культури» (термін із праць В. Маслової, Т. Космеди, Р. Замалетдинова, В. Зусмана та ін.) [7, 49].

Проте в цьому випадку реалізується вузьке розуміння того, що здебільшого вважають власне концептом. Від ключових слів концепт відрізняється яскраво вираженою ментальною природою, абстрактною сутністю, відтворюваністю та іншими диференційними ознаками.

Як бачимо, в сучасній лінгвістиці існує низка дотичних до концепту термінопонять, які нерідко ототожнюють із ним або вживають подібні терміни як синонімічні. Науковці по-різному систематизують інформацію про концепт та співвідносні з ним поняття. Погоджуємося з С. Воркачовим, що концепт – це синтезуюче лінгвоментальне утворення, яке прийшло на зміну уявленню (образу), поняттю й значенню й включило їх у себе в скороченому вигляді, ставши своєрідним «гіперонімом» останніх С. Воркачов. А також поділяємо думку Ж. Краснобаєвої-Чорної про те, що з позицій психології найбільш адекватним поняттям для позначення ментальних сутностей постає гештальт, з позицій когнітивістики – фрейм, а з позицій когнітології та лінгвокультурології – концепт [20, 76-77].

Концепт і суміжні з ним поняття представлені у вигляді бінарних опозицій, хоча кожна з них може стати предметом окремого дослідницького аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке: учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта, 2005. – 412 с.
2. Бацевич Ф. Основы коммуникативной лингвистики : учебник / Ф. Бацевич. – К. : ВЦ «Академія». – 2004. – 344 с.
3. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика / Н. Н. Болдырев. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. ун-та, 2000. – 123 с.
4. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / А. Вежбицкая; [пер. з англ. А. Д. Шмелева; под. ред. Т. В. Булигіна]. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 780 с.

5. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст. : монографія / Т. П. Вільчинська. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
6. Грузберг Л. Концепт, или отчего Америка – концепт, а Финляндия – нет? / Л. Грузберг // Филолог. Научно-методический журнал Пермского гос. пед. ун-та. – 2002. – № 1. – С. 58–61.
7. Грузберг Л. Художественная дефиниция / Л. Грузберг // Филолог. – 2004. – № 1. – С. 10–16.
8. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – С. 23–30.
9. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
10. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2004. – 392 с.
11. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : монографія / В. І. Кононенко. – Київ – Івано-Франківськ, 2008. – 390 с.
12. Кубрякова Е. С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира / Е. С. Кубрякова / Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Отв ред. Б. С. Серебренников. – М. : Наука, 1998. – С. 141–172.
13. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитив. точки зрения: Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 555 с.
14. Краснобаева-Чорна Ж. Термінополе концепт / Ж. Краснобаева-Чорна // Українська мова. – 2006. – № 3. – С. 67–79.
15. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу / Л. А. Лисиченко // Мовознавство. – 2004. – № 5–6. – С. 38–40.
16. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев // Изв. РАН. Серия литературы и языка. – 1993. – Т. 52. – № 1. – С. 3–9.
17. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учеб. пособие / В. А. Маслова. – Минск : ТетраСистемс. – 2004. – 256 с.
18. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика: учеб. изд. / Попова З. Д., Стернин И. А. – М. : АСТ; Восток-Запад, 2007. – 314 с.
19. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери : монографія / М. Скаб. – Чернівці : Рута, 2008. – 559 с.
20. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М. : Академический Проект, 2004. – 991 с.
21. Хороленко А. Т. Основы лингвокультурологии : учеб. пособ. / А. Т. Хороленко; [под. ред. В. Д. Бондалетова]. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 184 с.
22. Шведова М. О. Вербалізація образних стереотипів сприйняття часу в російській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: спец. "Російська мова" 10.02.02 / М. О. Шведова. – К., 2008. – 19 с.
23. Ясіновська О. Про межі термінів поняття і концепт у сучасній когнітивній лінгвістиці / О. Ясіновська // Вісник Львівського ун-ту. Серія філологія. – 2003. – Вип. 30. – С. 257–268.

Рассмотрена проблема определения художественного концепта в современной лингвокогнитологии, проанализировано соотношение понятий.

Ключевые слова: концепт, слово, значение, образ, символ, художественная дефиниция.

The article deals with the problem of determination of artistic concept in modern linguistic scientific, analyzes the relationship. Key words: concept, word, value, image, symbol, art definition.